

თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორია

ხელნაწერის უფლებით

მედეა ვაჟას ასული ქავთარაძე

სულხან ნასიძის a cappella ბუნდების

საშემსრულებლო სირთულეები

(„ვედრების“ და „სპარსული პოეზიიდან“ მებალითზე)

სამუსიკო ხელოვნების დოქტორის - 0805

აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაციის

ა გ ტ ო რ ე ფ ე რ ა ტ ი

თბილისი, 2018 წელი

სამეცნიერო ხელმძღვანელები:

ემერიტუსი ბიჰი მუნჯიშვილი,

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, ასოც. პროფ. ნანა
შარიძაძე

ექსპერტი:

მაკა (მანია) ვირსალაძე

(სამუსიკო ხელოვნების დოქტორი, ასოც. პროფესორი)

დისერტაციის დაცვა შედგება 18 მაისი, 2018

16:00 სთ

თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორიის
სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე

მისამართი თბილისი, გრიბოედოვის ქ. №8

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია

დისერტაციის და ავტორეფერატის გაცნობა შესაძლებელია თბილისის ვანო
სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორიის ბიბლიოთეკაში და
კონსერვატორიის ვებ-გვერდზე: www.conservatoire.edu.ge

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი

ეკა ჯაბუშვილი,

სამუსიკო ხელოვნების დოქტორი,
ასოც. პროფესორი

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

სულხან ნასიძე ქართული საკომპოზიტორო სკოლის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენელია, რომლის მემკვიდრეობამ ეროვნული პროფესიული მუსიკის საგანძურში გამორჩეული ადგილი დაიმკვიდრა. სულხან ნასიძე იმ ხელოვანთა რიცხვს მიეკუთვნება, რომელიც ასერხებდა თანამედროვე საკომპოზიტორო აზროვნებისთვის დამახასიათებელი ნიშან-თვისებების ორგანულ შერწყმას ეროვნული მუსიკალური ენის მახასიათებლებთან. ეს თვისება არაერთხელ გახდა აღნიშვნის საგანი; მისი მეგობარი, გენიალური კომპოზიტორი გ. ყანჭელი ასე ახასიათებდა ს.ნასიძის ინდივიდუალურ სტილს: „დროის გარკვეულ პერიოდში ნასიძე იკრებდა ძალას, სინჯავდა ნიადაგს, შემდეგ უცბად და სავსებით მოულოდნელად წარმოგვიდგებოდა ახალ სიმაღლეზე“. სწორედ ასეთი ახალი სიმაღლის ნათელ დადასტურებას წარმოადგენს შემოქმედების ბოლო პერიოდში სულხან ნასიძის მიერ დაწერილი ორი უმნიშვნელოვანესი დიდი ფორმის ციკლური საგუნდო ნაწარმოები: საგუნდო პოემა „ვედრება“ (დაწერილია 1980წ, გურამიშვილის პოემის „დავითიანის“ მიხედვით) და საგუნდო კონცერტი „სპარსული პოეზიიდან“ (დაწერილია 1990წ, ცნობილი სპარსი კლასიკოსი პოეტების, რუდაქისა და ანსარის ტექსტებზე).

მიუხედავად იმისა, რომ ს.ნასიძის შემოქმედებისადმი დიდ ინტერესს იჩენდა ქართული სამუსიკისმცოდნეო სკოლა და მის შემოქმედებასთან დაკავშირებული პრობლემები არაერთი მუსიკისმცოდნის კვლევის ობიექტი გამხდარა, კომპოზიტორის საგუნდო შემოქმედება ყურადღების მიღმა დარჩა. ამასთან გვიანი პერიოდის საგუნდო ნაწარმოებები არ განხილულა კომპოზიტორის სტილის და მუსიკალური ენის საერთო განვითარების კონტექსტში; იმაზე რომ არაფერი ვთქვათ, რომ ჩვენს მიერ საკვლევად შერჩეული ნაწარმოებები დღემდე არ გაანალიზებულა საშემსრულებლო სირთულეების თუ ინტერპრეტაციასთან დაკავშირებული პრობლემატიკის ჭრილში. მიუხედავად მათი მაღალმხატვრული ღირებულებისა, გაოცებას იწვევს ისიც, რომ გვიანი პერიოდის გუნდები („ვედრება“ და „სპარსული პოეზიიდან“) არც ისე ხშირად სრულდება¹. პარადოქსია მაგრამ

¹ გივი მუნჯიშვილი არის ნასიძის საგუნდო პოემა „ვედრების“ და საგუნდო კონცერტის „სპარსული პოეზიიდან“ პირველი და ნაწარმოებების სრული ვერსიის ერთადერთი შემსრულებელი. „ვედრება“ შესრულდა 1981 წლის 7 აპრილს, ხოლო „სპარსული პოეზიიდან“ 2005 წელს სახ. კაპელის მიერ, გ.მუნჯიშვილის დირიჟორობით. ამასთან, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ გასულ 2017 წ. აღინიშნა ს.ნასიძის საიუბილეო წელი, სადაც შესრულდა ნასიძის საგუნდო კონცერტი „სპარსული

ფაქტია, რომ საგუნდო პოემა „ვედრება“ და საგუნდო კონცერტი „სპარსული პოეზიიდან“ დღემდე არ გამხდარა ცალკე თანმიმდევრული მეცნიერული შესწავლის საგანი, რაც განაპირობებს წინამდებარე კვლევის მეცნიერულ სიახლეს და აქტუალობას.

დისერტაციის კვლევის ობიექტია სულხან ნასიძის a capella გუნდების საშემსრულებლო სირთულეებთან დაკავშირებული თავისებურებანი და მათი დაძლევის გზები.

კვლევის საგანს წარმოადგენს სულხან ნასიძის a capella გუნდები „ვედრება“ და „სპარსული პოეზიიდან“

კვლევის მიზანია გუნდების („სპარსული პოეზიიდან“ და „ვედრება“) ანალიზი, საშემსრულებლო სირთულეების გამოკვეთა და მათი დაძლევისთვის აუცილებელი რეკომენდაციების შემუშავება.

მიზანმა განსაზღვრა წინამდებარე კვლევის ძირითადი ამოცანები:

1. ნასიძის შემოქმედებით სტილთან კავშირში შესწავლა, რაც მოიცავს
  - კომპოზიტორის შემოქმედების კონტექსტში, ინდივიდუალური სტილის ფორმირებასთან და მუსიკალური ენის თავისებურებასთან მიმართებას
  - საანალიზოდ შერჩეული ნაწარმოებების ნასიძის საგუნდო შემოქმედების ევოლუციის ჭრილში განხილვას
2. საგუნდო ციკლების დეტალური ანალიზი
  - პოეტურ პირველწყაროსთან კავშირში შესწავლა, სახეობრივ – აზრობრივი მახასიათებლების დახასიათება და მათი კავშირის დადგენა საშემსრულებლო თავისებურებებთან
  - საგუნდო ნაწარმოებების დრამატურგიული და კომპოზიციური ანალიზი
  - “მთის კილოს”, როგორც ზოგადესთეტიკური ენის მნიშვნელობა და დრამატურგიული როლის მიმოხილვა
  - სიტყვისა და მუსიკის ურთიერთდამოკიდებულების, ვოკალის ინსტრუმენტალიზაციის და მასთან დაკავშირებული საშემსრულებლო სირთულეების ანალიზი;
  - საგუნდო პარტიების დახასიათება, საგუნდო ანსამბლისა და წყობასთან დაკავშირებული საკითხების ანალიზი, სუნთქვის პრობლემატიკის

პოეზიიდან” მხოლოდ მე-2 და მე-3 ნაწილები ეროვნული სახ. კაპელის მიერ ა.უშვერიძის დირიჟორობით.

განხილვა, მოკუმული პირით სიმღერასთან დაკავშირებული სირთულეების შესწავლა,

- საშემსრულებლო სირთულეების დაძლევისთვის აუცილებელი რეკომენდაციების შემუშავება და საშემსრულებლო სირთულეების დაძლევისთვის შერჩეული რეკომენდაციების მისადაგება საგუნდო ციკლებთან

3. საგუნდო ციკლების შესწავლა საგუნდო პოემისა და საგუნდო კონცერტის უანრთან კავშირში

დისერტაციის მასალას წარმოადგენს: საგუნდო პოემა “ვედრება” და საგუნდო კონცერტი “სპარსული პოეზია” პარტიტურები, აგრეთვე აუდიო ჩანაწერები.

დისერტაციის მეცნიერულ სიახლეს წარმოადგენს ს.ნასიძის საგუნდო შემოქმედების და კერძოდ, საგუნდო პოემა “ვედრების” და საგუნდო კონცერტის “სპარსული პოეზიიდან” დეტალური მუსიკალური, სახეობრივი და მხატვრული ანალიზი, საგუნდო შემოქმედების საშემსრულებლო სირთულეების, მათი დაძლევისა და ინტერპრეტაციის შესწავლა ნასიძის შემოქმედებაში. ამასთან ჩვენს მიერ საანალიზოდ შერჩეული ს.ნასიძის საგუნდო ციკლები პირველად გახდა თანმიმდევრული სამეცნიერო კვლევის საგანი.

თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება. ნასიძის გვიანი პერიოდის გუნდების კვლევა ხელს უწყობს კომპოზიტორის სააზროვნო პრინციპების ღრმა წვდომას, მუსიკალური ენისა და სტილის მთლიანობაში გააზრებას, რაც გვეხმარება 80-90-იანი წლების ქართული საგუნდო შემოქმედების ობიექტურ შეფასებაში. კვლევის შედეგად განხორციელდა უანრთა მიმართებით ტიპოლოგიზირება და სტეცის (სტეცი 2011) მიერ შემოთავაზებულ უანრთა ტიპოლოგიაში ნასიძის საგუნდო ნაწარმოებების მისადაგება, რაც განაპირობებს დისერტაციის **თეორიულ მნიშვნელობას**. ამასთან, დისერტაციას აქვს **პრაქტიკული მნიშვნელობა** გუნდის დირიჟორებისათვის. კერძოდ, **საშემსრულებლო კუთხით** იდენტიფიცირებულია საშემსრულებლო სირთულეები და შემოთავაზებულია მათი დაძლევის რეკომენდაციები. დისერტაციის მასალები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს საგუნდო ლიტერატურის ისტორიაში, ქართული მუსიკის ისტორიის კურსში, შემსრულებლობის ისტორიაში; და აგრეთვე უშუალოდ პრაქტიკისას სპეციალური დისციპლინის კლასში ნასიძის შემოქმედების გავლის დროს, რაც განაპირობებს მის **პრაქტიკულ ღირებულებას**.

მეთოდოლოგია და კვლევის მეთოდები. დისერტაცია ემყარება კვლევის კომპლექსურ მიდგომას. საკვლევად შერჩეული თემატიკა ცხადია მოითხოვს სათანადო გასვლას მუსიკის თეორიასა და ისტორიაში, აგრეთვე მომიჯნავე დისციპლინებში - ლიტერატურათმცოდნეობაში; ერთის მხრივ, მოგვიწია მიგვემართა მუსიკალურ-ენობრივი, ლექსთწყობის ინტერპრეტაციის და მათი ს.ნასიძის საგუნდო ციკლების მუსიკალურ ფორმასთან მისადაგების მეთოდისადმი; მეორეს მხრივ კი გამოვიყენოთ სამუსიკისმცოდნეო ანალიზის მეთოდი. ყოველივე ზემოთქმულმა უპირველეს ყოვლისა განაპირობა ყურადღების გამახვილება ს.ნასიძის შემოქმედებისათვის აქტუალური პრობლემებისადმი მიძღვნილ კვლევებზე (რ.წურუშია, ლ.მარუაშვილი, ლ.გოგუა, გ.ორჯონიკიძე, ნ.ქავთარაძე, მ.ქავთარაძე, ე.ბალანჩივაძე, გ.ორჯონიკიძე); კვლევის ყველა ეტაპზე მხედველობაში ვიღებდით 20-50 და 60-80-იანი წლების ქართული კანტატა-ორატორიული ჟანრის განვითარების ეტაპებისადმი მიძღვნილ მ.ხვთისიაშვილის კვლევებს, ეროვნულ მუსიკალურ ენასთან მიმართების პრობლემატიკის ანალიზისას ვემყარებით რ.წურუშიას დებულებებს, “მთის კილოს” ფენომენის მუსიკალურ ენაში რეალიზების კუთხით ნ.ქავთარაძისა და ლ.გოგუას ნაშრომებს.

შესრულების ინტერპრეტაციის და სირთულეების საკითხებზე მსჯელობისას ვემყარები ნასიძის გუნდების პირველი შემსრულებლის პროფ. გ.მუნჯიშვილის მოსაზრებებს. ამასთან გუნდთან მუშაობის სპეციფიკის, დიქციის, სუნთქვის და მოკუმული პირით სიმღერის ტექნიკასთან დაკავშირებულ მეთოდოლოგიურ დებულებებს: ბუკია, ეგოროვი, ჩესნოკოვი, ბარბეროვი, მუნში, დევიდსი და ლატურის, ფულკერსონის, გრაფის პრაქტიკულ რეკომენდაციებს; საანალიზოდ შერჩეული გუნდების ჟანრის (საგუნდო კონცერტი, საგუნდო პოემა) ანალიზისას გამოვიყენეთ ო.სტეცის და ი.ივანოვას მეთოდოლოგიური დებულებები და ტიპოლოგია. შესაბამისად წინამდებარე კვლევაში ფართოდ ვიყენებთ კომპარატიული, კომპლექსური და ინტერდისციპლინარული კვლევის **მეთოდოლოგიას.**

სადისერტაციო თემის აპრობაცია შედგა სახ. კონსერვატორიის აკადემიური გუნდის დირიჟორობის მიმართულებაზე 2017 წლის 27 დეკემბერს და მიეცა რეკომენდაცია დაცვისათვის. კვლევის შედეგების აპრობაცია აგრეთვე განხორციელდა სამეცნიერო კონფერენციებში მონაწილეობით; დისერტაციის თემასთან დაკავშირებული საკითხები ასახულია ავტორის მიერ გამოქვეყნებულ ორ სტატიაში.

განსახილველ საკითხთა წრემ განსაზღვრა **ნაშრომის სტრუქტურა**: შესავალი, **I თავი** ს. ნასიძის საგუნდო შემოქმედების დახასიათება, **II თავი** ს.ნასიძის საგუნდო პოემა “ვედრება”, **III თავი** ნასიძის საგუნდო კონცერტი “სპარსული პოეზიიდან”, **დასკვნა** (სულ 73 გვ) და გამოყენებული ლიტერატურის სია (სულ 62 დასახელების). დისერტაციას თან ერთვის დანართი, რომელშიც წარმოდგენილია სქემები, მუს მაგალითები და საშემსრულებლო სირთულის დაძლევისთვის განკუთვნილი სარეკომენდაციო საგარჯიშოები.

ნაშრომის შინაარსი

ნაშრომის **შესავალი** ეძღვნება საკითხის დასმას, შერჩეული თემის აქტუალობის განსაზღვრას, საგუნდო პოემის “ვედრება” და საგუნდო კონცერტის “სპარსული პოეზიიდან” შესწავლის აქტუალობას. შესავალში დასაბუთებულია კვლევის სიახლე, განსაზღვრულია კვლევის ობიექტი, საგანი და მიზნები, გამოკვეთილია ამოცანები, მიმოხილულია საკვლევ თემატიკასთან დაკავშირებული ლიტერატურა, ხაზგასმულია ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება, აღწერილია კვლევის მეთოდოლოგია და დადგენილია ნაშრომის სტრუქტურა.

I თავი - სულხან ნასიძის საგუნდო შემოქმედების დახასიათება. სულხან ნასიძის შემოქმედებითი მემკვიდრეობა პრაქტიკულად ყველა მუსიკალურ ჟანრს მოიცავს, თუმცა თუ თვალს გადავაგვლებთ მის შემოქმედებას თვალნათლივ დავინახავთ რომ გუნდისთვის მთელი ცხოვრების მანძილზე წერდა: **a cappella** („დავითის გოდება“, 1955წ; გუნდი „გამოჩნდი, როგორც გაზფხული“ 1970წ; საგუნდო პოემა „ვედრება“ 1980წ; საგუნდო კონცერტი „სპარსული პოეზიიდან“ 1990წ); **კანტატები** (“1905 წელი”, 1955წ; „ორი მზე“, „სტუდენტური სიმღერები“ 1969წ; „გაზფხულია! გაზაფხულია!“ 1972წ; „ქებათა ქება თამარ მეფეს“, 1980 წ); **ორატორიები** („სამშობლოვ ჩემო!“ 1966წ; „მიზღვა ილია ჭავჭავაძეს“ 1983წ). ნასიძის მიერ შემოქმედების გვიან პერიოდში დაწერილი საგუნდო პოემა და საგუნდო კონცერტი ერთგვარ შემაჯამებელ ფუნქციას ასრულებს და საინტერესოა არა მარტო კომპოზიტორის სტილის ფორმირების კონტექსტში, არამედ ქართული საგუნდო მუსიკის განვითარების ჭრილშიც.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე მსჯელობას წარვმართავთ ათწლეულების მიხედვით და ვაანალიზებთ კომპოზიტორის მუსიკალურ ენას გვიანი პერიოდის საგუნდო შემოქმედებასთან კავშირში. **ა) 50-იანი წლები** სულხან ნასიძის

სტუდენტობის ხანას ემთხვევა; ანუ იმ პერიოდს რომელიც მნიშვნელოვანია ძვრების დასაწყისად აღინიშნება ქართულ მუსიკაში. აღნიშნული პერიოდი ნასიძის საგუნდო შემოქმედების კონტექსტში მნიშვნელოვანია კომპოზიტორის შემოქმედებითი პრინციპების და სტილური ნიშან-თვისებების კუთხით: ასკეტური, მკაცრი აზროვნების ლოგიკა, მუსიკალური მეტყველების ობიექტურობა, ემოციური თავშეკავებულობა, მუსიკალური სახის ექსპოზიციის სირთულე, რომელიც თავისთავშივე ითავსებს კონფლიქტურ ელემენტებს და რომლის მიღმაც შინაგანი ექსპრესია, გრძნობათა სიღრმე, ინდივიდუალიზმი და აზროვნების მასშტაბი იკვეთება (ე.ბალანჩივაძე). ამასთან, თვალშისაცემია მიღრეკილება მონოთემატიზმისკენ და ნეოკლასიკური ორიენტაცია. აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ კონსერვატორიაში სწავლის ბოლო წელს (1955), ნასიძემ დაწერა „დავითის გოდება“ დ.გურამიშვილის ლექსზე შერეული გუნდისთვის, რომელიც ერთგვარ „კალმის მოსინჯვას“ წარმოადგენს თითქმის 25 წლის შემდეგ კვლავ დ.გურამიშვილის მიხედვით დაწერილი საგუნდო პოემისთვის „ვედრება“. ბ) კომპოზიტორის მიერ **60-70-იანი წლების** მიჯნაზე შექმნილი ნაწარმოებები ნეოკლასიკური ორიენტაციით გამოირჩევიან. ამ პერიოდში კომპოზიტორის შემოქმედებაში ძლიერდება ინტენსიური ძიებები **ინტონაციური ენის განახლების** და **ეროვნულ ფოლკლორთან ურთიერთობის ახალი პრინციპების შემუშავების**, აგრეთვე **ვოკალური ინტონირების პრინციპების** ჩამოყალიბების კუთხით. ფართოვდება კომპოზიტორის უანრული ინტერესები: სიმფონიური, კამერულ-ინსტრუმენტული უანრის პარალელურად ინტერესდება კამერულ-ვოკალური მუსიკით, კინომუსიკით, ოპერეტის უანრით, აგრეთვე წერს **ორატორიას** („ჩემი სამშობლო“), კანტატას („ორი მზე“), „სტუდენტების სიმღერას“ და სხვადასხვა ნაწარმოებებს ინსტრუმენტული ანსამბლისა და ორკესტრისთვის.

ინტონაციური ენის განახლების ერთ-ერთი გზა კომპოზიტორის შემოქმედებაში გადის **ეროვნულ ფესვებთან სიღრმისეული კავშირის ჩამოყალიბებაზე**. ეროვნულობასთან კავშირი იგრძნობა არამარტო მხატვრული შინაარსის განვითარების დინამიკაში, ნაწარმოებთა შემადგენელი ელემენტების სახიერებასა და ტევალობაში, გადმოცემის ეპიკურ მანერასა და მასალის გაშლა განვითარებაში, ფორმის სიმწყობრესა და დახვეწილობაში, არამედ ინტონაციურ ლექსიკაში, რიტმულ ნახაზსა და კილო-ჰარმონიულ წყობაში, ე.წ. „მთის კილოს“ სახით. მისთვის დამახასიათებელია: რეჩიტაციის თავისებური ტიპი, ერთი ბგერის

ან სეკუნდური დიაპაზონი, ბგერითი სკანდირება, სეპტიმური ნახტომით მიღწეული მწვერვალიდან საყრდენი, ბგერისაკენ დაცურებითა და ფრიგიული სეკუნდის ხაზგასმა, დეკლამაციური-თხრობითი ხასიათი (ლ.გოგუა, რ.წურწუშია). 60-იან წლებში ჩამოყალიბებული ნიშან-თვისებები აქტუალობას არ კარგავს შემდგომი და გვიანი პერიოდის გუნდისთვის დაწერილი ნაწარმოებებისთვის. **გ) 70-იანი წლები** ს.ნასიძის შემოქმედების კულმინაციური პერიოდია. ამ პერიოდში შექმნილი ნაწარმოებები გამოირჩევიან მხატვრული ჩანაფიქრის მასშტაბურობით, ემოციური სიღრმით, ფილოსოფიურ-ეთიკური შინაარსით, ექსპრესიულობით, ლირიზმით, ძლიერდება მუსიკის ფსიქოლოგიური ქვეტექსტი, ფორმადქმნადობის ინდივიდუალური გააზრება, ეროვნული ფოლკლორის სიღრმისეული შრეების სტილისტიკა და მხატვრული სახეების სემანტიკა; **დ) 80-იანი წლებში** კომპოზიტორის ყურადღება ფოკუსირებულია, როგორც კამერულ-ინსტრუმენტულ, სიმფონიურ, ისე კამერულ-ვოკალურ ჟანრებზე. ამავე პერიოდში დაწერა საგუნდო ციკლი “ვედრება”, **ორი კანტატა**. 1980წ კომპოზიტორი უბრუნდება დ.გურამიშვილის პოეზიას და პოემა „დავითიანის“ მიხედვით ქმნის საგუნდო პოემას „ვედრება“, რომელიც ასე მასშტაბური ციკლის სახით პირველად გახშიანდა ქართულ მუსიკალურ კულტურაში და დაიმკვიდრა მნიშვნელოვანი ადგილი ნასიძის საგუნდო შემოქმედებაში; **ე) 90-იანი წლები**. ამ პერიოდს ეკუთვნის კონცერტები, სიმფონია, ბალეტი და გუნდი სპარსული პოეზიიდან, „ორი რომანსი“ გ.ტაბიძის ლექსებზე. 90-იან წლებში ყურადღება გამახვილებულია ნეორომანტიკულ ტენდენციებზე: სიცოცხლისა და სიკვდილის ანტითეზა, კამერულობა, როგორც აზროვნების თვისება, ფსიქოლოგიური ნიუანსირება, ცხოვრებასთან გამოთხოვება, ამაოება, დაძაბული ფიქრი, სევდა, საკუთარი სულის სიღრმისაკენ მიმართული მონოლოგი, დინამიკური იმპულსურობა და ღვთის წინაშე წარსდგომა (მ.ქავთარაძე). ამავე დროს კომპოზიტორი მიმართავს მუსიკალური ქსოვილის ისეთ ტიპებს, სადაც გადამწყვეტია ტემბრული და რიტმული ფაქტორები. განვითარების ძირითადი ხერხია ხმოვანების მოცულობის გაზრდა ან შეკუმშვა. ყოველივე ეს იჩენს თავს საგუნდო კონცერტი „სპარსული პოეზიიდან“ შერეული გუნდისათვის.

II თავი ეძღვნება საგუნდო პოემა „ვედრების“ ანალიზს. ზოგადად ქართულ პროფესიულ მუსიკაში დავით გურამიშვილის პოეზია არაერთელ გამხდარა შთაგონების წყარო (ა.ჩიმაკაძე, ი.კეჭაყმაძე, ა.მაჭავარიანი), მაგრამ „ვედრება“ იმით გამოირჩევა, რომ დიდი ფორმის ციკლური საგუნდო ნაწარმოების შექმნის პირველი

ნიმუშია დავით გურამიშვილის პოეზიის მიხედვით. ს.ნასიძესთვის, მახლობელი აღმოჩნდა გურამიშვილის პოეზიის ის მონაკვეთები, რომლებიც ვრცლად განიხილავს ცოდვისა და სინანულის, აღსარებისა და სიკვდილის, ვედრებისა და ღოცვის თემებს. მეტიც, საკუთარ დამოკიდებულებას ს.ნასიძემ ხაზი სათაურითაც გაუსვა და საგუნდო პოემას „ვედრება“ უწოდა. კომპოზიტორი 4 ნაწილიანი ციკლის საფუძვლად იღებს შემდეგ მონაკვეთებს დავით გურამიშვილის „დავითიანიდან“: **I ნაწილში** – „მამავ, შენი ძეო ვითხოვ, მიბოძეო“ გამოიყენა 4 სტრიქონი № 447-ე გალობიდან; **II ნაწილი** („ნუ მიენდობი საწუთროს“) დაწერილია გურამიშვილის „საწუთროს სოფლის სამღურავი“-ის მიხედვით, **III ნაწილს** - „ყველას გვეწვევის სიკვდილი“ – საფუძვლად დაედო ორი სტრიქონი „სიკვდილისა და კაცის შელაპარაკება და ცილობა“-დან; **IV დასკვნით ნაწილში** - „ის კაცი ასე ილოცავს“- კი სრულად იყენებს ავტოპორტრეტზე წარწერილ ლექსს „ეს კაცი ასე ილოცავს“. ამდენად შეიძლება ითქვას, რომ „ვედრებაში“ კომპოზიტორმა შეძლო, თითქმის, 200 წლის წინ გურამიშვილის მიერ აღვლენილი ღოცვის საიდუმლოს მუსიკალური რეალიზება და პიროვნულ-სუბიექტური და საზოგადო განცდების გაერთიანება. ამჯერად არა მარტო „დავითიანია“ მონანიების გამომხატველი გაბმული ღოცვა, არამედ ს.ნასიძის საგუნდო პოემაც „ვედრება“, რომელიც არის რწმენის, ღვთიურთან შერწყმის მოთხოვნის, სინანულის და ღოცვის გამოხატულება. „დავითიანის“ მსგავსად, სწორედ ეს განაპირობებს ს.ნასიძის „ვედრების“ მხატვრულ ფენომენს და ღირებულებას.

შეუძლებელია საგუნდო პოემის სათანადო შესრულება მისი დეტალური ანალიზის, მუსიკალური ენის და ჟანრული თავისებურების გააზრების, საშემსრულებლო სირთულეების განხილვის გარეშე. შესაბამისად დისერტაციაში თითოეული ნაწილი დეტალურად და თანმიმდევრულად არის გაანალიზებული. მეტი სიცხადისთვის საანალიზო ტექსტს თან ერთვის ტექსტისა და მუსიკალური ფორმის ურთიერთმიმართების ამსახველი სქემები, მუსიკალური ფორმის ანალიზის ამსახველი სქემები და მუსიკალური მაგალითები. ასე მაგალითად **I ნაწილი „მამავ, შენი ძეო ვითხოვ, მიბოძეო“** არის გალობა-ღოცვა. რომელიც დაწერილია კუპლექტურ-ვარიანტული ფორმაში და აიგება ორ თემაზე; **II ნაწილი „ნუ მიენდობი საწუთროს“** - ციკლის ყველაზე მედიდურ და მასშტაბურ ნაწილს წარმოადგენს, რომელშიც იკვეთება სამნაწილიანი კომპოზიცია რონდოს და კუპლექტური ფორმის ნიშნებით. **III ნაწილი „ყველას გვეწვევის სიკვდილი“** ცილის ყველაზე მშვიდი და ტრაგიკული ნაწილია, რომელიც დაწერილია კუპლექტურ-ვარიაციულ ფორმაში; **IV**

დასკვნითი ნაწილი „ის კაცი ასე ილოცავს“ დაწერილია სამნაწილიან ფორმაში, სადაც კიდურა ნაწილები წარმოადგენენ სოპრანო-ოსტინატურ ვარიაციებს, ხოლო შუა ნაწილში კი რეპრიზული სამნაწილიანი სტრუქტურა იკვეთება.

საშემსრულებლო კუთხით „ვედრება“ ერთ-ერთ რთულად შესასრულებელ ნაწარმოებთა რიცხვს განეკუთვნება ქართულ საგუნდო ლიტერატურაში. შესაბამისად წმინდა თეორიული ანალიზის პარალელურად, ციკლის თითოეული ნაწილი განხილულია საშემსრულებლო სირთულეებთან მიმართებითაც. შესაბამისად ციკლის I ნაწილში ყურადღებას ვამახვილებთ შემდეგ საშემსრულებლო სირთულეებზე: 1. საგუნდო ხმების დახასიათება და მთის კილოს შესრულება; 2. ვოკალის ინსტრუმენტალიზაცია, სადაც ემსჯელობთ სიტყვა-მუსიკის ურთიერთობის და მარცვლისა და მუსიკალური ბგერის წარმოქმნის პრინციპებზე, დიქციაზე და სიმღერისას ტექსტის “წართქმით” გამოთქმის თავისებურებებზე. 3. ტემბრული ეფექტის მიღწევა, 4. „ანსამბლისა“ და წყობის საკითხები, სადაც ყურადღებას ვამახვილებთ, ანსამბლის მეშვეობით, საგუნდო უღერადობის ყველა ელემენტის ერთ მწყობრ სისტემად ჩამოყალიბების პრობლემებზე და ბგერათა სიმაღლებრივი თანაფარდობის (ანუ დიდი და პატარა ინტერვალების) შესრულების თავისებურებებზე (ჩესნოკოვი). 5. მოკუმული პირით სიმღერა.

ციკლის II ნაწილი გაანალიზებულია შემდეგი საშემსრულებლო სირთულეების ჭრილში: 1. საგუნდო პარტიების თავისებურება, მათი დახასიათება და დიაპაზონი; 2. საგუნდო ანსამბლი და წყობა; 3. ტემბრული ეფექტი; 4. სუნთქვა, 5. გუნდისთვის რთულად შესასრულებელი ექვსხმიანი სონორული კლასტერი, რომელიც უღერს სიტყვებზე: “ყველას გვეწვევის სიკვდილი, გემართებს დაუხვდეთ მზადალ”. სირთულეს განაპირობებს: ექვსივე ხმის თანაბარად უღერადობა და ტემბრული მრავალფეროვნების ხაზგასმა, ამავე დროს გაჩერებული ბგერის პირობებში უღერადობის შენარჩუნება გარკვეული დროის მანძილზე; ისიც არ უნდა დაგვავიწყდეს რომ III ნაწილი სრულდება აღნიშნული კლასტერით და შეუჩერებლივ გადადის ციკლის დასკვნით ნაწილში. ეს ერთგვარ თავისუფლებას ანიჭებს დირიჟორს და დროის მართვის შესაძლებლობას აძლევს მას.

IV ნაწილი დრამატურგიულად ერთგვარი ეპილოგის ფუნქციას ასრულებს, სადაც აღარ აქვს ადგილი ტრაგიზმს. ეს მარადისობისა და უსასრულობის ამსახველი ლოცვაა, ქორალია, გადმოცემული ბოლო ნაწილის მაჟორული ხმოვანებით, იმიტაციური წყობით, არაკონფლიქტური, ერთგვარად მედიტაციურ-

სტატიკური დრამატურგიით. როგორც აღვნიშნეთ, III ნაწილი კომპოზიტორს “attaca” – თი გადაყავს ციკლის ფინალში. ჩვენს მიერ გასაანალიზებელ ნაწილში მისი დრამატურგიული ფუნქციაა აჩვენოს გადასვლა გარდაცვალებიდან სულის სამყაროსაკენ. დირიჟორმა უნდა გათვალოს ექვსსმიანი სონორული კლასტერული აკორდის ფონზე ისე შემოიყვანოს სოპრანოს სოლო (ტექსტზე “ღმერთო, მაჩვენე ყანები ამ სარწყავთ მონაყვანები”), რომ არ გამოიკვეთოს ნაწილიდან ნაწილზე გადასვლის უღერადობა.

ცალკე გამოვეყობთ „ვედრების“ ნაწილთა დრამატურგიულ ფუნქციას: I ნაწილი - „მამავ შენი ძეო, ვითხოვ მიბოძეო“ ლოცვა-ვედრებაა; II ნაწილი - „ნუ მიენდობი საწუთროს, მტყუანი არს და უპირო“ (ციკლის ყველაზე მასშტაბური ნაწილი) მოწოდება, დიდებაა; III ნაწილი - „ყველას გვეწვევის სიკვდილი“ (ციკლის ყველაზე ტრაგიკული ნაწილი) ასოცირდება ჯვარცმასთან; IV ნაწილი - „ეს კაცი ასე ილოცავს“ - მარადისობისა და უსასრულობის ამსახველი ლოცვაა, რომელიც ასოცირდება აღდგომასთან. საგუნდო პოემის ერთ-ერთი სირთულე ნაწილთა ამ დრამატურგიული ფუნქციის გააზრებაში და ლოგიკურ შეკვრაში მდგომარეობს.

ს.ნასიძის „ვედრება“ მეტად საინტერესო მაგალითია ჟანრის გააზრების თვალსაზრისით. თავად კომპოზიტორმა „ვედრება“ საგუნდო პოემის ჟანრს მიაკუთვნა, რითიც ხაზი გაუსვა ნაწარმოების კავშირს გურამიშვილის ლიტერატურული ნაწარმოების ჟანრთან - პოემასთან; მაგრამ კავშირი უფრო ღრმაა და პოემურობა თავს იჩენს, უპირველეს ყოვლისა, მუსიკალური მასალის მონოთემატური განვითარების პრინციპში. პოემურობის გარდა, მასში ვლინდება 4 ნაწილიანი სიმფონიის ჟანრული თავისებურებანიც, სადაც ნათლად იკვეთება 4 ნაწილიანი სონატურ-სიმფონიური ციკლის ნიშან-თვისებები, გამჭოლი დრამატურგიული განვითარების კომპოზიციურ მახასიათებელში (ქუთათელაძე რ).

ს.ნასიძის საგუნდო პოემა „ვედრება“ წარმოადგენს გურამიშვილის მასშტაბური ქმნილების „დავითიანის“ მუსიკაში გადატანის ორიგინალურ და წარმატებულ ნიმუშს. ნასიძემ შეძლო გამოეხატა პოეტის მისტიკური აზროვნება, პოეტური ენის თავისებურება და შეენარჩუნებინა „დავითიანის“ აღსარების, ლოცვის კონცეფცია. ამავე დროს მოახერხა მოექებნა გურამიშვილის „დავითიანის“ შესატყვისი მუსიკალური ენა „მთის კილოს“ სახით და განვითარების რელევანტური კომპოზიციური სტრუქტურა სიმფონიური პოემის და 4 ნაწილიანი სიმფონიის ჟანრულ თავისებურებათა სინთეზის გზით.

III თავში განხილულია სულხან ნასიძის საგუნდო კონცერტი „სპარსული პოეზიიდან“. საგუნდო კონცერტი დაიწერა შემოქმედების ბოლო პერიოდში, 1990 წელს აკაპელა შერეული გუნდისთვის. მას საფუძვლად დაედო ცნობილი სპარსი მწერლების - აბუ-აბდ ალაჰ ჯაფარ იბნ მუჰამად რუდაქისა (ექვსი ლექსი) და აბუ ისმაილ აბდ ალაჰ იბნ მოჰამად ანსარ ჰერეთელის (ერთი ლექსი) ლექსები.

ზოგადად ქართულ კულტურაში სპარსული პოეზია არაერთხელ გამხდარა შთაგონების წყარო. მიუხედავად იმისა, რომ ირანულ-სპარსული პოეზიისადმი ინტერესი საუკუნეებს ითვლის, იშვიათი გამონაკლისის გარდა (დ.არაყიშვილი), ის არასდროს გამხდარა მუდმივი ინტერესის და შთაგონების წყარო ქართული პროფესიული მუსიკის კომპოზიტორებისათვის. ს.ნასიძის მიერ შექმნილი საგუნდო კონცერტი “სპარსული პოეზიიდან” იმითაც გამოირჩევა, რომ დიდი ფორმის ციკლური საგუნდო ნაწარმოების შექმნის პირველი ნიმუშია ქართულ მუსიკაში სპარსი კლასიკოსი პოეტების ნაწარმოებების მიხედვით. სპარსული პოეზიისადმი მიმართვის ერთ-ერთი ფაქტორი შეიძლება ყოფილიყო თემატიკა, რომელიც ყველა იმ მოტივს აერთიანებს, სუფიურ-მისტიკურის ჩათვლით, რომელთა დამუშავებასაც ირანელმა კლასიკოსებმა ექვსი საუკუნე შეაღწიეს. ირანულ სამყაროში სუფიზში იქცა ერთგვარ ფილოსოფიად, რომლის ძირითადი დებულებების მარტივად და სქემატურად ჩამოსაყალიბებლად ვ.კოტეტიშვილს მივმართავთ: “სამყაროში არსებობს მხოლოდ ერთადერთი რეალობა - აბსოლუტი-ღმერთი, ჭეშმარიტი „მე“ არის ღმერთი ჩემში არსებული; ადამიანის არსებობა წამიერია, წარმაგალი და მიწადმიქცევადია ყოველი”. აღსანიშნავია, რომ ანსარის და რუდაქის პოეზია ნათლად აირეკლავს სუფიური ღირიკისათვის დამახასიათებელ მისტიკურ განწყობილებებს: აბსოლუტის წვდომის სურვილს, საბოლოო ჭეშმარიტებისაკენ დაუოკებელ სწრაფვას და წარმაგალი „სოფლის სამდურავს“, თვითჩაღრმავების გზით უზენაეს ღმერთთან ზიარების იდეას. თუ ბოლო პერიოდის ნაწარმოებებს გადავხედავთ და გავისხენებთ საგუნდო პოემა “ვედრების” იდეურ-მხატვრულ ჩანაფიქრს, საფუძველს მოკლებული არ არის იმის ვარაუდიც, რომ კომპოზიტორისთვის, განსაკუთრებით შემოქმედების ბოლო პერიოდში, მახლობელი იყო სულიერი თვითგანწმენდის, საკუთარი ეგოს გადალახვის იდეები.

“სპარსული პოეზიისადმი” მიძღვნილ თავში მიმოვიხილავთ სპარსულ კლასიკურ პოეზიაში გაბატონებული სალექსო ფორმები (მესნევი, ყასიდა, ყაზალი, ყეთე, რობაი და სხვ) და მათი მიმართება ნასიძის საგუნდო კონცერტის დრამატურგიასთან. კომპოზიტორი ყურადღებას ამახვილებს რუდაქისა და ანსარის

იმ ლექსებზე, რომლებიც დაწერილია ყეთეს, რობაის და ყასიდას ფორმით. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ორიენტაციას იღებს სახოტბო, ელეგიურ და ლირიკულ ლექსთა ტიპზე.

ს.ნასიძე არ ასათაურებს საგუნდო კონცერტის (“სპარსული პოეზიიდან”) თითოეულ ნაწილს. თუმცა თითოეული ნაწილი ადამიანის სულიერი ცხოვრების ერთ რომელიმე ასპექტზე ამახვილებს ყურადღებას, რაც ხაზგასმულია დასაწყისი ტექსტითაც: **I ნაწილი** ეძღვნება ფიქრს მიწიერი ცხოვრების არსზე, მის ამოებაზე, ადამიანის არსებობის მნიშვნელობაზე (“წუთისოფელში სტუმრად მოვედით და აქ დარჩენის არა გვაქვს ნება”). ნაწილი დაწერილია რუდაქის სამი ლექსის მიხედვით „სასოწარკვეთის პოეზიიდან“; **II ნაწილი** წარმოადგენს თავისებურ რჩევა-დარიგებას და მოწოდებას ქმედების საჭიროებაზე (“ცხოვრებას კარგად შეხედე, გონს მოდი, იყავ ჭკვიანი”); მას საფუძვლად დაედო რუდაქის 3 ლექსი; **III ნაწილი** დაიწერა ანსარის პოეზიის მიხედვით (“ჰე ღმერთო ერთო, შენს კარიბჭესთან მე უპოვარი მწირი ბერი ვარ”) და ხაზს უსვამს ღვთის წინაშე წარსდგომას და შენდობის ლოცვას.

საგუნდო კონცერტის სათანადო შესრულებისთვის უმნიშვნელოვანესია მისი დეტალური ანალიზი, მუსიკალური ენის და ჟანრული თავისებურების კომპლექსური გააზრება და საშესმრულებლო სირთულეების განხილვა.

I ნაწილში - „წუთისოფელში სტუმრად მოვედით და აქ დარჩენის არა გვაქვს ნება“ - იკვეთება ფიქრი ამოებაზე, სიკვდილ-სიცოცხლეზე. იგი დაწერილია რთულ სამნაწილიან ფორმაში, აქ თავს იჩენს ნასიძის სტილისთვის დამახასიათებელი „მთის კილოს“ ინტონაციები. საშემსრულებლო სირთულეებიდან ყურადღება გამახვილებულია საგუნდო პარტიების დახასიათებაზე, ტესიტურაზე, ანსამბლისა და წყობის თავისებურებებზე, ნიუანსირებაზე, ტემბრულ ეფექტზე, სუნთქვაზე (საერთო და ჯაჭვური) და მოკუმული პირით სიმღერაზე. ამ უკანასკნელთან დაკავშირებული საშესმრულებლო სირთულე განხილულია აგრეთვე საგუნდო კონცერტის ჟანრულ თავისებურებებთან კავშირში გამოყოფილია კომპოზიტორის მიერ ტ.80 Piu mosso-ში გაკეთებულ აღნიშვნა „trem“ და განხილულია მასთან დაკავშირებული ბგერათწარმოქმნის საშემსრულებლო სირთულე. ცალკე მონაკვეთი ეთმობა სუნთქვასთან დაკავშირებული საშემსრულებლო სირთულეებს.

II ნაწილში - „ცხოვრებას კარგად შეხედე, გონს მოდი იყავ ჭკვიანი“ (ყეთე, ყასიდა) - იკვეთება რონდოს ფორმის ნიშნები. ნასიძემ გამოიყენა რუდაქის სამი ლექსი. პირველი ნაწილისგან განსხვავებით, II ნაწილის საგუნდო პარტიები

მოძრავი ხასიათით გამოირჩევა; შესაბამისად II ნაწილი, ისევე როგორც ციკლის დასკვნითი ნაწილი ხასიათდება, **კერძო და საერთო წყობით**. ამასთან, დისერტაციაში გაანალიზებულია საშემსრულებლო სირთულეები მოკუმული პირით სიმღერის, სასიმღერო და სალაპარაკო ინტონაციების ურთიერთმონაცვლეობის, დიქციის, საგუნდო პარტიების დახასიათების, ანსამბლურობის კუთხით და შემოთავაზებულია ამ სირთულეების დაძლევის გზები.

მეორე ნაწილის ლირიკას ცვლის სევდანარევი **მესამე ნაწილი**, რომელიც დაწერილია ცნობილი სპარსი მწერლის აბუ ისმაილ აბდ ალაჰ იბნ მოჰამედ ანსარ ჰერეთელის (1000-1088წწ) რობაიზე - „ჰე, ღმერთო ერთო, შენს კარიბჭესთან მე უპოვარი, მწირი ბერი ვარ“. ეს ნაწილი თავისებურ ქორაღს წარმოადგენს და ერთგვარი ლოცვაა მარადისობასა და უსასრულობაზე. III ნაწილი დაწერილია ორმაგ სამნაწილიან ფორმაში. საგუნდო კონცერტის დასკვნითი ნაწილის საშემსრულებლო სირთულეებიდან გამოვყობთ: საგუნდო ხმების დახასიათებას და მათი განვითარების თავისებურებას (დიალოგურობა, საგუნდო ვოკალიზი), ნიუანსირებას.

ცნობილი სპარსი კლასიკოსი პოეტების - რუდაქისა და ანსარის ლექსებზე შექმნილი „სპარსული პოეზიიდან“ ჟანრი კომპოზიტორმა განსაზღვრა, როგორც საგუნდო-კონცერტი რომელიც ახალი სიტყვაა ქართულ-პროფესიულ მუსიკაში. საგუნდო კონცერტის ჟანრის სპეციფიკა თავს ავლენს კონცერტირების პრინციპში, საგუნდო პარტიების დიალოგურ ურთიერთობაში და მუსიკალურ ფორმასთან მათ ურთიერთმიმართებაში ავლენს თავს.

სადისერტაციო ნაშრომის დასკვნაში წარმოდგენილია კვლევის ძირითადი შედეგები; შემოთავაზებულია შერეული გუნდისთვის აუცილებელი სავარჯიშოები აღნიშნულ ნაწარმოებებში საშემსრულებლო სირთულეების გადალახვის მიზნით. მიუხედავად იმისა, რომ ნახიძის ორ საგუნდო ნაწარმოებს 10-წლიანი შუალედი აშორებს, მათ შორის მნიშვნელოვანი საერთო ნიშნები აღმოვაჩინეთ:

1. რელიგიურ-ფილოსოფიური თემატიკა, სადაც გადამწყვეტი ადგილი ეთმობა ადამიანის ფიქრს ყოფიერების ამოებაზე, ცხოვრების არსზე. ორივე საგუნდო ციკლი - “ვედრება” და “სპარსული პოეზიიდან” – საკუთარი თავის შეცნობის და ადამიანის ქვეყნად მოვლინების მისიაზე ღრმა ფიქრს გადმოსცემს;

2. ორივე საგუნდო ციკლი უნიკალურ ჟანრთა რიცხვს განეკუთვნება ქართულ პროფესიულ საგუნდო მუსიკაში; “ვედრება” საგუნდო პოემაა, რომელიც

წარმოდგენილია, როგორც დ.გურამიშვილის პოეზიის მუსიკაში გამოხატვის განსაკუთრებული მოვლენა. ნასიძის მიერ პოემის ჟანრული მახასიათებლების დაცვა უზრუნველყოფს მისი, როგორც ჟანრის ცნობადობას, ავლენს მუსიკალური პოემისთვის დამახასიათებელი ნიშან-თვისებებისადმი ერთგულებას, მეორეს მხრივ კი მუსიკალური მასალის მონოთემატური განვითარების პრინციპი ერწყმის 4 ნაწილიანი სონატურ-სიმფონიური ციკლის ნიშან-თვისებებს.

საგუნდო კონცერტის ჟანრის დაბადება ქართულ პროფესიულ მუსიკაში ს.ნასიძის სახელს უკავშირდება. კომპოზიტორმა გამოიყენა ისტორიულად ჩამოყალიბებული ორი ტიპის საგუნდო კონცერტის ნაირსახეობა: კონცერტ-ვოკალიზი და არასაეკლესიო-სასულიერო კონცერტის ჟანრული ნაირსახეობა (თანამედროვე მუსიკალური ენა, საერო ავტორების პოეტური ნაწარმოებები, რელიგიურ-ფილოსოფიურ თემატიკა)².

3. მთის ფოლკლორზე დაფუძნებული მუსიკალური ენა. „ვედრება“ და „სპარსული პოეზიიდან“ წარმოდგენენ მასშტაბური ქმნილებებს და ამასთან „დავითიანის“ და სპარსი კლასიკოსების მუსიკაში გადატანის ორიგინალურ და წარმატებულ მაგალითებს. პირველწყაროთა სტილისტიკის განსხვავებულობის მიუხედავად, კომპოზიტორმა მოძებნა გურამიშვილის „დავითიანის“ და სპარსული პოეზიისათვის შესატყვისი მუსიკალური ენა „მთის კილოს“ სახით. თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ორივე ნაწარმოებში ეროვნულობის ხაზგასმა ფოლკლორული ფენომენის პირდაპირი წარმოჩენის, ანუ ციტირების გარეშე ხდება.

4. ორივე საგუნდო ნაწარმოებში იკვეთება **საგუნდო ვოკალის ინსტრუმენტალიზაციის ტენდენცია**, რაც თავს იჩენს რეჩიტატიულობაში („წართქმა“), ფსალმოდიაში, მუსიკალურ დეკლამაციაში, ფრაზების დასკვნითი მიმოქცევის გამღერებაში

5. **მუსიკალური ენის პოლიფონიურობა**, რომელიც პარადოქსალურად უხამებს კლასიკურ-ვეროპული და ქართული ხალხური პოლიფონიის ტრადიციებს. ზოგადად ნასიძის შემოქმედების მიმოხილვისას საინტერესოდ გამოიკვეთა მისი საკომპოზიტორო წერის ერთი შტრიხი; კერძოდ, კომპოზიტორი იყენებს ორ თემას: პირველი, რომელიც „მთხრობლის“ ფუნქციას ასრულებს და გადმოგვცემს

² არასაეკლესიო-სასულიერო საგუნდო კონცერტის ჟანრი გასული საუკუნის 80-იანი წლებიდან იჩენს თავს რუსულ საბჭოთა მუსიკაში;

ნაწარმოების მხატვრულ შინაარსს, იგი როგორც წესი მონოთემატური განვითარების პრინციპზე აიგება, მეორე თემა კი “მთის დატირების“ ინტონაციიდან ამოიზრდება. თემათა განვითარებას კომპოზიტორი ხშირად ამ ორი თემის მონაცვლეობითა და დიალოგებით აღწევს. ევროპული-მრავალხმიანობის ნიშნები იკვეთება კვარტულ-კვინტური აკორდიკის ტიპში, ხოლო ხალხური კი სეკუნდური წყობის დაღმავალ ინტონაციებში

6. საშემსრულებლო კუთხით ორივე ნაწარმოები რთულად შესასრულებელ ქმნილებათა რიცხვს მიეკუთვნება. შევარჩიეთ რეკომენდაციები კონკრეტულ გუნდზე მუშაობისას გამოკვეთილი საშემსრულებლო სირთულიდან გამომდინარე. ამასთან უნდა ითქვას, რომ ქვემოთ ჩამოთვლილი სავარჯიშოთა უმრავლესობა თავის დროზე გამოყენებული იყო ბატონი გ.მუნჯიშვილის მიერ აღნიშნულ გუნდებზე მუშაობისას, როგორც საშემსრულებლო სირთულის გადალახვის შესაძლებლობა. ჩვენს მიერ პრაქტიკაში გამოყენებული სავარიშოების სორტირება საშემსრულებლო სირთულეების გადალახვისათვის შემდეგნაირად გვესახება: 1. სავარჯიშო წყობასა და ანსამბლის საშემსრულებლო სირთულის დაძლევისთვის 4 ხმიან შერეულ გუნდში; 2. სავარჯიშო ნიუანსირებისა და ტესიტურის საშემსრულებლო სირთულის დაძლევისთვის 4 ხმიან შერეულ გუნდში; 3. სუნთქვითი სავარჯიშოები; 4. სავარჯიშო მოკუმული პირით სიმღერისთვის; 5. ნონ ლეგატოს, სტაკატო და ტენუტოს სავარჯიშოები; 6. რიტმული სავარჯიშოები; 7. სავარჯიშო დიქციისთვის; 8. სავარჯიშო იმპროვიზაცია.

ამგვარად, საგუნდო პოემა “ვედრება” და საგუნდო კონცერტი “სპარსული პოეზიიდან” ს.ნასიძის საკომპოზიტორო აზროვნების შეჯამებას წარმოადგენს. ის რომ ნასიძე XX საუკუნის დასასრულს არ მოექცა სხვადასხვა ექსპერიმენტების გავლენის ქვეშ, შეინარჩუნა კავშირი ქართული საგუნდო მუსიკის ფესვებთან და ბერის წარმოქმნის ტრადიციულ მანერასთან, მეტყველებს ქართული საგუნდო მუსიკის განვითარების უდიდეს პოტენციალზე. სწორედ ამიტომ არის რომ პირველწყაროს ეროვნული მიკუთვნებულობის მიუხედავად, კომპოზიტორმა შეძლო ერთმანეთისათვის შეეხამებინა არამარტო კლასიკურ-ევროპული და ქართული ხალხური პოლიფონიის ტრადიციები, არამედ მიედწია განსხვავებული პოეტური ენის თავისებურებებთან (ქართული და სპარსული პოეზია) და მეტად სპეციფიკური “მთის” ფოლკლორული მუსიკალური ენის პარადოქსალური სინთეზისთვის.

დისერტაციის ძირითადი დებულებები ასახულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

1. ქავთარაძე მედეა (2017). სულხან ნასიძის საგუნდო პოემა „ვედრება“ (ზოგიერთი კომპოზიციური თავისებურების შესახებ). კონსერვატორიის ელექტრონული სამეცნიერო ჟურნალი “მუსიკისმცოდნეობა და კულტუროლოგია” No.2(16) http://gesj.internet-academy.org.ge/ge/list_artic_ge.php?b_sec=muz

2. ქავთარაძე მედეა (2017) დროის ფაქტორი“ XX საუკუნის საგუნდო მუსიკაში (გ.ლიგეტის „Requiem“-ისა და ს.ნასიძის „ვედრები“-ს შედარებითი ანალიზის მაგალითზე) კონსერვატორიის ელექტრონული სამეცნიერო ჟურნალი “მუსიკისმცოდნეობა და კულტუროლოგია” http://gesj.internet-academy.org.ge/ge/news_ge.php?b_sec=muz (ჩაშვებულია დასაბეჭდად)